# FITXA IDENTIFICATIVA

## Dades de l'Assignatura

| | |
|---|---|
| **Codi** | 40518 |
| **Nom** | Aprenentatge i ensenyament de la geografia i la història |
| **Cicle** | Màster |
| **Crèdits ECTS** | 16.0 |
| **Curs acadèmic** | 2019 - 2020 |

## Titulació/titulacions

| Titulació | Centre | Curs | Període |
|---|---|---|---|
| 2024 - M.U. en Professor/a d'Educació Secundària 09-V.1 | Facultat de Magisteri | 1 | Anual |

## Matèries

| Titulació | Matèria | Caràcter |
|---|---|---|
| 2024 - M.U. en Professor/a d'Educació Secundària 09-V.1 | 26 - Aprenentatge i ensenyament de la geografi i història | Optativa |

## Coordinació

| Nom | Departament |
|---|---|
| PARRA MONSERRAT, DAVID | 90 - Didàctica de les Ciències Experimentals i Socials |
| SOUTO GONZALEZ, JOSE MANUEL P. | 90 - Didàctica de les Ciències Experimentals i Socials |

# RESUM

Com a disciplina acadèmica, la matèria Aprenentatge i ensenyament de les matèries de l'especialitat de geografia i història s'incardina en el mòdul específic del currículum del Màster Universitari en Professor/a d'Educació Secundària, juntament amb les matèries Complements per a la Formació Disciplinar, Innovació docent i iniciació a la investigació educativa i Practicum de l'especialitat (incloent el treball fi de Màster).

En aquesta disciplina es presentaran els temes bàsics que ha desenvolupat la investigació en didàctica de les ciències socials per a resoldre els problemes en l'aprenentatge de la geografia i història (rellevància de les idees alternatives; coneixement de les actituds cap a la matèria; incidència de determinades representacions socials simplificadores i estereotipadores; procediments inadequats dels estudiants, etc.) i el seu ensenyament (enfocament epistèmic de les disciplines; usos públics atribuïts a les mateixes; mètodes que faciliten l'aprenentatge; què, com i quan avaluar, etc.)

## CONEIXEMENTS PREVIS

### Relació amb altres assignatures de la mateixa titulació

No heu especificat les restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

### Altres tipus de requisits

Aquesta matèria no requereix coneixements previs. No obstant això, sí que resulta d'especial importància partir de les idees prèvies dels estudiants sobre l'aprenentatge i l'ensenyament de la geografia i història.

## COMPETÈNCIES

### 2024 - M.U. en Professor/a d'Educació Secundària 09-V.1

- Saber aplicar els coneixements adquirits i ser capaços de resoldre problemes en entorns nous, o poc coneguts, dins contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seua àrea d´estudi.
- Saber comunicar les conclusions i els coneixements i les raons últimes que les sustenten a públics especialitzats i no especialitzats d'una manera clara i sense ambigüitats.
- Posseir les habilitats d´aprenentatge que els permeten continuar estudiant d´una forma que haurà de ser en gran manera autodirigida o autònoma.
- Ser capaços d?integrar coneixements i afrontar la complexitat de formular judicis a partir d?una informació que, sent incompleta o limitada, incloga reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l?aplicació dels seus coneixements i judicis.
- Dissenyar i desenvolupar espais d'aprenentatge posant una atenció especial en l'equitat, l'educació emocional i en valors, la igualtat de drets i oportunitats entre homes i dones, la formació ciutadana i el respecte dels drets humans que faciliten la vida en societat, la presa de decisions i la construcció d'un futur sostenible
- Conèixer els processos d'interacció i de comunicació a l'aula, dominar destreses i habilitats socials necessàries per fomentar l'aprenentatge i la convivència a l'aula, i abordar problemes de disciplina i resolució de conflictes.
- Conèixer la normativa i l'organització institucional del sistema educatiu i models de millora de la qualitat amb aplicació als centres d'ensenyament.
- Buscar, obtenir, processar i comunicar informació (oral, impresa, audiovisual, digital o multimèdia), transformar-la en coneixement i aplicar-la en els processos d'ensenyament i aprenentatge en les matèries pròpies de l'especialització cursada. Adquirir els coneixements i les estratègies per poder programar les àrees, les matèries i els mòduls propis de la seua responsabilitat docent.

- Concretar el currículum que es vaja a implantar en un centre docent participant en la planificació col·lectiva d'aquest; desenvolupar i aplicar metodologies didàctiques tant grupals com personalitzades, adaptades a la diversitat dels estudiants.
- Adquirir estratègies per estimular l'esforç de l'alumnat de l'etapa o àrea corresponent i promoure'n la capacitat per aprendre per ell mateix amb altres, i desenvolupar habilitats de pensament i de decisió que faciliten l'autonomia, la confiança i la iniciativa personals.
- Dissenyar i realitzar activitats formals i no formals que contribuïsquen a fer del centre un lloc de participació i cultura en l'entorn on siga situat.
- Desenvolupar les funcions de tutoria i d'orientació de l'alumnat de l'etapa o l'àrea corresponent, de manera col·laborativa i coordinada; informar i assessorar les famílies sobre el procés d'ensenyament i aprenentatge i sobre l'orientació personal, acadèmica i professional dels fills.
- Participar en l'avaluació, la investigació i la innovació dels processos d'ensenyament i aprenentatge. Dominar estratègies i procediments d'avaluació dels processos d'aprenentatge de l'alumnat, així com els propis per a l'avaluació dels processos d'ensenyament.
- Fomentar un clima que facilite l'aprenentatge i pose en valor les aportacions de l'alumnat de l'etapa o àrea corresponent.
- Conèixer estratègies i tècniques d'avaluació i entendre l'avaluació com un instrument de regulació i d'estímul a l'esforç.
- Conèixer els desenvolupaments teoricopràctics dels processos d'ensenyament i aprenentatge de les matèries de l'especialitat de geografia i història.
- Conèixer els currículums de les matèries de l'especialitat, així com el cos de coneixements didàctics sobre els processos d'ensenyament i aprenentatge corresponents. Saber convertir els continguts dels currículums en eines -programes d'activitats i de treball- al servei dels objectius educatius i formatius de la geografia i de la història. Identificar els problemes d'aprenentatge bàsics i comuns de les matèries i idear estratègies per superar-los.
- Adquirir criteris d'anàlisi, selecció i elaboració de materials educatius per a l'ensenyament de la geografia i de la història.
- Integrar la formació en comunicació audiovisual i multimèdia en els processos d'ensenyament i d'aprenentatge de la geografia, de la història i de la història de l'art.
- Planificar, desenvolupar i avaluar el procés d'ensenyament i aprenentatge potenciant processos educatius que faciliten l'adquisició de les competències pròpies de de la geografia i de la història, atenent el nivell i la formació prèvies dels estudiants així com l'orientació d'aquests, tant individualment com en col·laboració amb altres docents i professionals del centre.
- Conèixer i saber utilitzar els recursos específics per a l'ensenyament de la geografia i la història.

## RESULTATS DE L'APRENENTATGE

La matèria Aprenentatge i ensenyament de les matèries de l'especialitat de geografia i història en coherència amb els objectius i competències que hem reflectit abans han de facilitar els següents aprenentatges de l'alumnat:

• Reflexionar sobre les competències professionals que ha d'aconseguir un professor de Geografia i Història i les estratègies per obtenir-les
• Reconèixer les dificultats d'aprenentatge dels principals conceptes i teories de la Geografia i Història en aquest nivell educatiu.
• Seleccionar i utilitzar els procediments adequats per dur a terme un procés d'ensenyament-aprenentatge de la Geografia i Història significatiu.
• Saber integrar l'avaluació en el procés d'ensenyament-aprenentatge i utilitzar instruments per a la seua valoració.
• Conéixer els currículums de les matèries de Geografia i Història que componen l'Ensenyament Secundari i els diferents desenvolupaments que realitzen els llibres de text.

## DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

### 1. La formació del professorat de ciències socials

Què ha de saber i saber fer el professorat de ciències socials? Què significa conéixer la matèria que s'ha d'ensenyar? Objectius, finalitats i continguts. Com es va a treballar? Metodologia. Com es va a avaluar? Com s'organitza l'àrea de ciències socials des de Geografia i Història?

### 2. El treball científic i els procediments en l'ensenyament de les ciències socials

Algunes característiques del treball científic geo-històric. La naturalesa de la ciència. Els treballs pràctics que ordinàriament s'inclouen en l'ensenyament de les ciències socials. Altres procediments: comprensió lectora i argumentació en ciències socials. Epistemologia de les disciplines científiques de Geografia i Història.

### 3. La formulació de problemes i els procediments en l'ensenyament de les ciències socials.

L'orientació habitual de la resolució de problemes en qüestió. Necessitat d'un replantejament en profunditat. La resolució de problemes com a recerca. Altres propostes de resolució de problemes. Metodologia didàctica.

### 4. L'aprenentatge dels conceptes i dels procediments científics.

Hi ha algun problema per aprendre els coneixements teòrics? Possibles causes de les idees alternatives. Propostes alternatives per a la introducció dels conceptes científics en el canvi conceptual: el constructivisme. Propostes d'ensenyament que faciliten l'aprenentatge dels estudiants; ensenyament-aprenentatge com a recerca: el programa d'activitats; ensenyament-aprenentatge com a integració jeràrquica de models explicatius; el model de reconstrucció educativa'. Els recursos materials i l'ensenyament de la Geografia i Història: els manuals escolars.

### 5. Aspectes axiològics en l'ensenyament de les ciències socials.

Finalitats de la ciència i de l'ensenyament de les ciències socials: l'alfabetització geo-històrica. Motivacions, actituds i valors en l'ensenyament de les ciències socials. Actituds negatives cap a la ciència i cap al seu aprenentatge. El canvi actitudinal. Més enllà del canvi conceptual: Aprenentatge com a canvi conceptual, metodològic i axiològic. El clima d'aula i del centre.

### 6. L'educació ciutadana: instrument de canvi actitudinal i de contextualització.

Història de les ciències i l'ensenyament de les ciències socials. Propostes per al canvi axiològic i la formació de ciutadans. Atenció als problemes del món: l'educació en la sostenibilitat. Aspectes ètics del coneixement científic. L'educació de les ciències socials i els mitjans de comunicació (publicitat, notícies, pel·lícules, TV, museus de ciència, Internet).

### 7. L'avaluació com un instrument de millora de l'aprenentatge i l'ensenyament.

Les concepcions del professorat i de la societat sobre l'avaluació. Les finalitats de l'avaluació. L'avaluació com a instrument d'aprenentatge. Les activitats d'avaluació i la qualificació. L'avaluació com a instrument de millora de l'ensenyament.

## VOLUM DE TREBALL

| ACTIVITAT | Hores | % Presencial |
|---|---|---|
| Pràctiques en aula | 50,00 | 100 |
| Classes de teoria | 50,00 | 100 |
| Tutories reglades | 20,00 | 100 |
| Treball en grup | 20,00 | 100 |
| Altres activitats | 8,00 | 100 |
| Elaboració de treballs en grup | 52,00 | 0 |
| Elaboració de treballs individuals | 50,00 | 0 |
| Estudi i treball autònom | 70,00 | 0 |
| Lectures de material complementari | 30,00 | 0 |
| Preparació d'activitats d'avaluació | 30,00 | 0 |
| Preparació de classes de teoria | 20,00 | 0 |
| Preparació de classes pràctiques i de problemes | 20,00 | 0 |
| **TOTAL** | **420,00** | |

## METODOLOGIA DOCENT

En funció dels objectius d'aprenentatge, dels continguts i de les competències s'utilitzaran diversos mètodes: metodologia expositiva, treball cooperatiu, discussió en grup, comentari de text, activitats pràctiques i d'aplicació individuals i grupals, etc. S'utilitzarà una metodologia participativa i dinàmica amb la finalitat de promoure la implicació i la participació de les alumnes i els alumnes en les classes, incloent explicacions del professorat per a clarificar els pressupostos teòrics. S'usarà el debat quan escaigui i es desenvoluparan treballs pràctics, exposicions i projectes de diversa índole relacionats amb la professió docent i amb la temàtica de l'assignatura.

## AVALUACIÓ

L'avaluació serà contínua i global, tindrà caràcter orientador i formatiu, i haurà d'analitzar els processos d'aprenentatge individual i col·lectiu. Per això cal participar activamente en les sessions presencials.

La qualificació, representació última del procés d'avaluació, haurà de ser reflex de l'aprenentatge individual, entès no només com l'adquisició de coneixements, sinó com un procés que té a veure fonamentalment amb canvis intel·lectuals i personals dels/as estudiants al trobar-se amb situacions noves que exigeixen desenvolupar capacitats de comprensió i raonament noves al seu torn.

La informació per a evidenciar l'aprenentatge serà recollida, principalment, mitjançant:

Seguiment periòdic del progrés dels/as estudiants, tant en l'aula com en tutories individuals i en grup.

Avaluació dels treballs i lectures encomanats, inclosos l'anàlisi i la valoració d'observacions sobre treballs elaborats per tercers.

Valoració de la participació individual i en grup, tant en l'aula com en les tasques que es realitzin fora d'ella.

Proves orals i escrites.

El procés d'avaluació dels/as estudiants pot incloure l'elaboració d'un informe del grau d'adquisició individual d'aprenentatges.

Aquells estudiants que falten reiteradament a les sessions presencials perdran el dret a l'avaluació contínua i hauran de realitzar un examen final de tota la matèria. Aquest examen inclourà una prova escrita i una exposició oral d'una proposta didàctica davant el professorat responsable de l'assignatura

# REFERÈNCIES

## Bàsiques

- -ÁVILA, R.M. Historia del arte, enseñanza y profesores. Sevilla, Diada Editora, 2001.
  -BENEJAM, Pilar y PAGÉS, Joan. Enseñar y aprender Ciencias Sociales, Geografía e Historia en la Educación Secundaria. Barcelona, ICE-Horsori, 1997.
  - CARRETERO, M., BERGER, S. i GREVER, M. (eds.) (2017). Palgrave Handbook of Research in Historical Culture and Education. Londres: Palgrave McMillan.
  - DEMIRCI, Ali; DE MIGUEL GONZÁLEZ, Rafael; BEDNARZ, Sarah Witham (Editors). Geography Education for Global Understanding, London, Springer, 2018
  - DOMÍNGUEZ, J. (2015). Pensamiento histórico y evaluación de competencias. Barcelona: Graó.
  -FRIERA SUÁREZ, F. Didáctica de las Ciencias Sociales. Geografía e Historia. Madrid, Ed. De la Torre, 1995.
  -HERNÁNDEZ CARDONA, F. Xavier Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia. Barcelona, Graó, 2002.
  - MAINER, Juan (coord.) Discursos y prácticas para una didáctica crítica de las Ciencias Sociales. Ideas y líneas de trabajo para transformar la enseñanza. Sevilla, Diada, 2001.
  -PRATS, Joaquim (coordinador). Didáctica de la geografía y la historia, Barcelona, Graó, 2011
  -ROZADA MARTÍNEZ, J.Mª Formarse como profesor. Ciencias Sociales, Primaria y Secundaria Obligatoria. Madrid, Akal, 1997.
- - SANZ, P., MOLERO, J. M. i RODRÍGUEZ, D. (eds.) (2017). La historia en el aula. Innovación docente y enseñanza de la historia en la educación secundaria. Lleida: Editorial Milenio.
  -SOUTO GONZÁLEZ, X. M. (1998) Didáctica de la Geografía. Problemas sociales y conocimiento del medio. Barcelona, Ediciones del Serbal, 2ª ed. ampliada, 1999.

## Complementàries

- ASOCIACIÓN UNIVERSITARIA DEL PROFESORADO DE DIDÁCTICA DE LAS CIENCIAS SOCIALES. La formación del profesorado y la Didáctica de las Ciencias Sociales. Sevilla, Díada Editora, 1997
  ÁVILA, R.M. et al. Las competencias profesionales para la enseñanza y el aprendizaje de las Ciencias Sociales ante el reto europeo y la globalización. Bilbao, Asociación universitaria de profesores de Didáctica de las Ciencias Sociales, 2007
  ÁVILA, R.M. et al. Didáctica de las Ciencias Sociales, Currículo Escolar y Formación del Profesorado. La didáctica de las Ciencias Sociales en los nuevos planes de estudio. Universidad de Jaén, UNIA y Asociación de Profesorado de Didáctica de las Ciencias Sociales, 2008
  CARRETERO, Mario. Documentos de identidad. La construcción de la memoria histórica en un mundo global. Buenos Aires, Paidós, 2007
  CARRETERO, MARIO y JAMES F. VOSS (comps). Aprender y pensar la historia. Buenos Aires, Amorrortu editores, 2004.
  CASTELLAR, Sonia V; CAVALCANTI, Lana S., CALLAI, Helena C. (organizadoras) Didática da Geografia: aportes teóricos e metodológicos, São Paulo, Xamã Editora, 2012.
  CUESTA FERNÁNDEZ, RAIMUNDO Sociogénesis de una disciplina escolar: la Historia. Barcelona, Pomares-Corredor, 1997

- GÓMEZ RODRIGUEZ, E. y NUÑEZ GALIANO M. P. Formar para investigar, investigar para formar en didáctica de las Ciencias Socia/es. Asociación de Profesorado de Didáctica de las Ciencias Sociales, 2006
  IBER. Didáctica de las ciencias sociales, Geografía e Historia: Número monográfico: Los caminos de la didáctica de las ciencias sociales, 24, 2000.
  LÓPEZ FACAL, Ramón. La enseñanza de la historia, más allá del nacionalismo, en Carreras, J.J. y Forcadell, R. (eds.): Usos públicos de la historia. Madrid, Marcial Pons-Prensas Universitarias de Zaragoza, 2003 (pp. 223-256).
  LUIS GÓMEZ, Alberto La enseñanza de la historia ayer y hoy. Sevilla, Diada, 2000.
  LUIS, Alberto; ROMERO; Jesús. Escuela para todos, conocimiento académico y geografía escolar en España (1830-1953). Santander, Publicaciones de la Universidad de Cantabria, 2007.
  MAESTRO, Pilar. El modelo de las historias generales y la enseñanza de la historia: límites y alternativas en Carreras, J.J. y C. Forcadell, eds.: Usos públicos de la historia. Madrid, M. Pons y Prensas Universitarias de Zaragoza, 2003.
  PAGES I BLANC, J; ESTEPA GIMÉNEZ, J.; TRAVE GONZÁLEZ, G. (Eds.). Modelo, contenidos y experiencias en la formación del profesorado de Ciencias Sociales, Huelva, Universidad de Huelva, 2000
- PRATS, J. La Investigación en Didáctica de las Ciencias Sociales. (Notas para un debate deseable). En Asociación Universitaria del Profesorado de Didáctica de las Ciencias Sociales. La formación del profesorado y la Didáctica de las Ciencias Sociales. Sevilla, Diada Editora, 1997
  PRATS, J. Hacia una definición de la Investigación en Didáctica de las Ciencias Sociales. En Congreso nacional de didácticas especificas. Las didácticas de las áreas curriculares en el siglo xxi. Granada, Grupo Editorial Universitario, 2001.
  PRATS, J. (dir.), TREPAT (coord.); PEÑA, J.V.; VALLS, R.; R. URGELL, F. Los jóvenes ante el reto europeo. Conocimientos y expectativas del alumnado de educación secundaria. Barcelona, Fundación "la Caixa", 2001 (Col. Estudios Sociales, núm.7)
  SANTACANA, J. y F.X. HERNÁNDEZ Museología crítica. Gijón, ediciones Trea, 2006
  SANTACANA, J. y N. SERRAT (coords.) Museografía didáctica. Barcelona, Ariel, 2005.
  SEGURA, ANTONI (coord.) Els llibres d´història, l´ensenyament de la història i altres històries. Barcelona, Fundació Bofill, 2001.
  VALLS, Rafael. Los usos de la historia enseñada y la reciente polémica en España: un enfoque didáctico, en J.M. Ortiz de Ortuño (ed.): Historia y sistema educativo. revista Ayer, 30, 1998, pp. 221-240.
  VALLS, Rafael. Historiografía escolar española: siglos XIX-XXI, Madrid, UNED, 2007.

## ADDENDA COVID-19

**Aquesta addenda només s'activarà si la situació sanitària ho requereix i previ acord del Consell de Govern**

**1. Continguts**

Es mantenen tots els continguts inicialment programats en la guia docent i indicats en les concrecions facilitades per cada docent a l'inici de curs i disponibles a l'aula.

2. **Volum de treball i planificació temporal de la docència.**

Per tal d'adaptar l'assignatura al format no presencial, s'han programat activitats en línia (tasques, activitats, exercicis…) que apareixen recollides a l'Aula Virtual, així com vídeo-conferències en l'horari i data d'algunes sessions de classe. Al temps, es suprimeixen les exposicions i simulacions del treball d'Unitat Didàctica previstes, donada la necessitat de realitzar-les presencialment a l'aula. En qualsevol cas, es mantenen en format no presencial el volum d'hores de treball que marca la guia docent.

**3. Metodologia docent**

1. Pujada de materials a l'Aula virtual (diapositives, apunts, etc.)

2. Proposta d'activitats per aula virtual

3. Videoconferències

4. Debats al fòrum en aula virtual

5. Problemes/exercicis

6. Desenvolupament de projectes (realització guiada Unitat Didàctica)

7. Tutories (correu eletrònic i videoconferències)

**4. Avaluació**

Es mantenen el sistema d'avaluació inicialment programat en la guia docent i els instruments i percentatges de qualificació indicats en les concrecions facilitades per cada docent a l'inici de curs i disponibles a l'aula virtual:

- Manteniment de les notes resultants de l'avaluació contínua obtingudes abans de l'entrada en vigor de l'estat d'alarma.

- Continuïtat dels lliuraments previstos de tasques i treball d'Unitat Didàctica i del valor d'aquestes.

- Les proves teòrico-pràctiques no realitzades presencialment amb anterioritat a l'inici de l'estat d'alarma, es realitzaran en l'hora i data oficial d'examen establerta (25 de maig) en format online. Aquest consistirà en una prova oral o escrita oberta (de resolució de problemes teòrics i pràctics relacionats amb l'ensenayment de la geografia i la història). En cas de ser escrita, es pujarà a l'aula virtual com a Tasca a l'hora prevista per a l'inici de l'examen.

Si una persona no disposa dels mitjans per a establir aquesta connexió i accedir a l'aula virtual, haurà de contactar amb el professorat per correu electrònic en el moment de publicació d'aquest annex a la guia docent.

Pel que fa a la segona convocatòria, se seguirà igualment allò indicat a la guia docent i les suggeriments aprovats per la CCA i coordinació de les modalitats del Màster. És a dir, l'alumnat serà convocat a una prova en línia, que suposarà un percentatge mínim del 50% de la nota final, on cal reflectir també les tasques practiques no recuperables

**5. Bibliografia**

Se substitueixen els manuals recomanats per les anotacions i diapositives d'elaboració pròpia que es pugen a l'aula virtual.

Es mantenen les lectures recomanades en ser articles disponibles en les bases de dades que té subscrita la UV (requereixen VPN).